

Det bästa sättet att förstå ett problem är att samla in information från flera olika källor. Med tanke på detta genomför PwC vartannat år en omfattande undersökning av ekonomiska oegentligheter vilken sammanfattar svar från en stor mängd organisationer över hela världen. I denna rapport redovisar och kommenterar vi respondenternas svar.

Februari 2016

Global Economic Crime Survey 2016

Resultat från Sverige

27%

av de svenska respondenterna har drabbats av ekonomiska oegentligheter de senaste två åren.

61%

av de svenska respondenterna anger "förskingring och trolöshetsbrott" som den vanligaste typen av ekonomiska oegentligheter.

48%

av de svenska respondenterna uppger att deras organisation har utsatts för IT-relaterad brottslighet.

Innehåll

s.4

Ekonomiska oegentligheter

*Stabil nivå av antal drabbade organisationer,
men ökande kostnader*

Mörkertal av drabbade organisationer

Den typiska förövaren

Kostnaderna tenderar att öka

s.8

De vanligaste formerna av ekonomiska oegentligheter

Förskingring och trolöshetsbrott i topp

IT-relaterad brottslighet står för den största ökningen

s.10

IT-relaterad brottslighet

Inte längre ett problem för endast IT-avdelningen

Vem ska agera?

Proaktivt arbete krävs

Kännbara konsekvenser

s.12

Låg tilltro till myndigheters kapacitet

Varken kunskap eller resurser räcker till

Svenska organisationer agerar inte

Låg tilltro till brottsbekämpande myndigheter

s.14

Affärsetik och efterlevnad

*”Tone at the top” – en framgångsfaktor att
minimera ekonomiska oegentligheter*

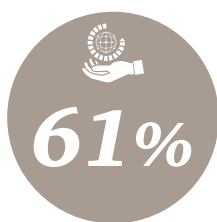
Viktigt med kontinuerligt utbildning kring uppförandekoden

Disciplinära åtgärder

Årets undersökning baseras på svar från 6 337 respondenter i form av ledande befattningshavare i 115 länder. Den globala undersökningen omfattar 84 respondenter i Sverige huvudsakligen verksamma i noterade och onoterade företag men även respondenter i offentlig sektor och offentligt ägda bolag. På nordisk* basis omfattar den globala undersökningen 256 respondenter. Den globala rapporten finns att ladda ned från www.pwc.com/crimesurvey

* Endast Sverige, Norge och Finland.

Topp tre vanligaste rapporterade typer av ekonomiska oegentligheter 2016

Förskingring och
trolöshetsbrott

IT-relaterad
brottslighet

Mutor och
korruption

Förord

Ekonomiska oegentligheter är ett problem som allvarligt kan påverka en organisation oavsett bransch. Värt att notera när det kommer till ekonomiska oegentligheter är att det till stor del kan förebyggas. Organisationer har mycket att vinna på ett bra förebyggande arbete i kombination med en väl utarbetad plan för att hantera eventuella framtida ekonomiska oegentligheter och kriser.

Det förebyggande arbetet bör alltid inkludera fundamentala bitar så som regelbundna riskanalyser och riktad utbildning för medarbetare kring risker och policys. En väl utarbetad handlingsplan och kontinuerlig träning för de medarbetare som skall hantera en eventuell framtida kris bör även inkluderas. Oavsett hur mycket en organisation prioriterar förebyggande arbete kommer dock risken att drabbas av ekonomiska oegentligheter alltid att finnas. Vår erfarenhet visar att planering är nyckeln till att övervinna en kris.

Värt att notera kring de svenska respondenternas svar:

- Totalt har tre av tio (27%) av de svenska respondenterna drabbats av ekonomiska oegentligheter. Årets resultat styrker den stabila nivå som gått att urskilja från vår undersökning under lång tid. Globalt noterar vi dock en högre andel av drabbade organisationer. I årets undersökning svarade 36 procent av de globala respondenterna att de drabbats av ekonomiska oegentligheter.
- IT-relaterad brottslighet är en ökande risk i organisationers verksamheter och behöver ses och hanteras som ett verkligt hot. Den goda nyheten är att en väl skyddad IT-miljö är effektiv mot IT-relaterad brottslighet.
- Trots att IT-relaterad brottslighet är ett obestridligt växande hot är det fortfarande förskingring- och trolöshet som är den vanligaste typen av brott när det kommer till ekonomiska oegentligheter.
- De svenska respondenternas uppfattning om lokala brottsbekämpande myndigheter är en dyster läsning. Endast 29 procent anser att de ansvariga myndigheterna har rätt kunskaper och resurser för att utreda ekonomiska oegentligheter. För IT-relaterad brottslighet är motsvarande siffra endast 15 procent.
- Fastän de svenska respondenterna har ett lågt förtroende för myndigheter gällande ekonomiska oegentligheter har en av fyra respondenter i Sverige inte gjort en riskbedömning gällande de vanligaste ekonomiska oegentligheterna under de senaste två åren.
- Utifrån undersökningen har vi kunnat urskilja den typiska förövaren bakom ekonomiska oegentligheter. Resultatet från undersökningen stämmer väl överens med vår erfarenhet. Den typiska förövaren är ofta en högutbildad man anställd inom organisationen på låg eller mellanchefsnivå.

Per Storbacka

Partner Forensic Services, PwC

Ekonomiska oegentligheter

Stabil nivå av antal drabbade organisationer, men ökande kostnader

Nästan tre av tio respondenter i den svenska undersökningen (27%) har drabbats av ekonomiska oegentligheter de senaste två åren. Detta visar tydligt att det är viktigt för organisationer att fokusera på dessa typer av problem. Resultatet för Sverige visar en stabil nivå, även om det har minskat något i år jämfört med resultatet i föregående undersökning, 2014.

Vi kan notera att det svenska resultatet i år matchar resultatet i Norden, men att det är alltså lägre än vad det globala resultatet visar.

En majoritet av respondenterna, både i Sverige och globalt, anser att antalet ekonomiska oegentligheter som de har utsatts för de senaste 24 månaderna är mellan en och tio. Det som särskiljer det svenska resultatet från det globala är att det finns respondenter i den globala undersökningen som angett att de har utsatts för ekonomiska oegentligheter över 1 000 gånger de senaste 24 månaderna. Detta kan troligen förklaras av andelen större organisationer som verkar i utsatta områden.

Anmärkningsvärt är att många små och medelstora organisationer anser att ekonomiska oegentligheter är problem som främst rör större organisationer, medan vår erfarenhet visar att alla organisationer kan vara sårbara, oavsett omsättning, försäljningsvolym eller antal anställda.

27%

av de svenska respondenterna har drabbats av ekonomiska oegentligheter de senaste två åren.

18%

av de svenska respondenterna angav "vet ej" på frågan om de har utsatts för ekonomiska oegentligheter de senaste två åren.

Mörkertal av drabbade organisationer

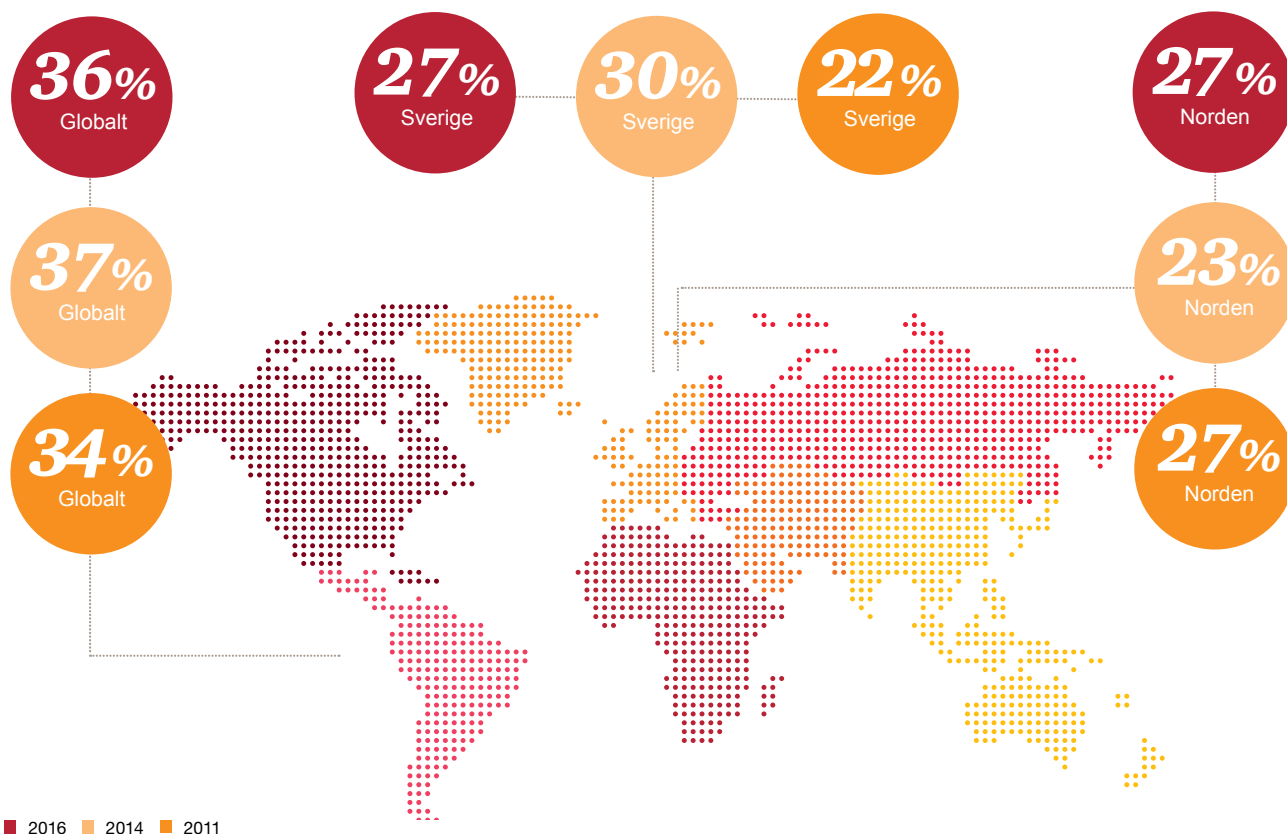
Hela 18 procent av de svenska respondenterna angav "vet ej" på frågan om de har utsatts för ekonomiska oegentligheter de senaste två åren, vilket skulle kunna tyda på att andelen som drabbats är större än vad vår undersökning visar.

Vår erfarenhet säger också att många organisationer väljer att inte polisanmäla ekonomiska oegentligheter och väldigt få är villiga att diskutera det, varken internt eller externt.

Detta väcker också frågor kring huruvida vissa typer av ekonomiska oegentligheter är svårare att upptäcka eller om

organisationer har blivit sämre på att förstå sin egen verksamhets risker. En ökning med 16 procentenheter för svaret "vet ej" sedan 2014 års undersökning bland de svenska respondenterna kan indikera att det är svårare att upptäcka ekonomiska oegentligheter än tidigare.

Andel som drabbats av ekonomiska oegentligheter

Andel av respondenterna som drabbats av ekonomiska oegentligheter de senaste 24 månaderna. Alla siffror är i procent.

Den typiska förövaren

Baserat på våra respondents svar har vi försökt illustrera vem den typiske förövaren är när det gäller ekonomiska oegentligheter i Sverige. Den vanligaste typen av ekonomiska oegentligheter är förskingring och trolöshetsbrott, vilket är viktigt att notera då illustrationen av den typiske förövaren till större del baseras på karaktäristika hos förövaren av dessa brott än andra typer av ekonomiska oegentligheter. Utöver detta är det viktigt att notera att varje ekonomisk oegentlighet skiljer sig från den andra då omständigheterna runt händelsen oftast handlar om undantag och inte något som sker på daglig basis.

För att en förövare ska kunna genomföra en ekonomisk oegentlighet krävs dels ett tillfälle, men det krävs också ofta en anledning till att genomföra det. En anledning kan exempelvis vara ett behov av pengar eller hot. Utöver detta finns det dessutom ofta ett element av rättfärdigande från förövaren, exempelvis att förövaren känner sig orättvist behandlad av sin arbetsgivare.

Den typiska interna förövaren

Chef på låg eller mellannivå

Universitets- eller högskoleexamen

31-50 år

Arbetat i organisationen längre än 3 år

”Vi ser att många mellanchefer begår ekonomiska oegentligheter eftersom de har tillräcklig insyn i organisationen, kunskap om rutiner och system, en position att övertala och övertyga medarbetare samt att de i större utsträckning än andra anställda känner sig orättvist behandlade och därigenom kan rättfärdiga sin handling”.

Kostnaderna tenderar att öka

På frågan om hur mycket respondenterna uppskattar att den egna organisationen har förlorat rent finansiellt på ekonomiska oegentligheter svarar flest av de svenska respondenterna, men inte en majoritet (43 %), att de har förlorat mindre än 50 kUSD (cirka 425 kSEK).

I 2014 års undersökning angav ungefär hälften (52 %) av de svenska respondenterna att de finansiella förlusterna de utsatts för var lägre än 50 kUSD

(cirka 425 kSEK). I år har således den andelen sjunkit något. I årets undersökning har vi även sett att fler svenska respondenter har angett förluster på mellan 5-100 MUSD (42,5-850 MSEK) än tidigare. Ökningen är olycklig men speglar även resultatet för Norden, där det går att se en viss procentuell ökning av förluster i detta intervall.

2014

52%

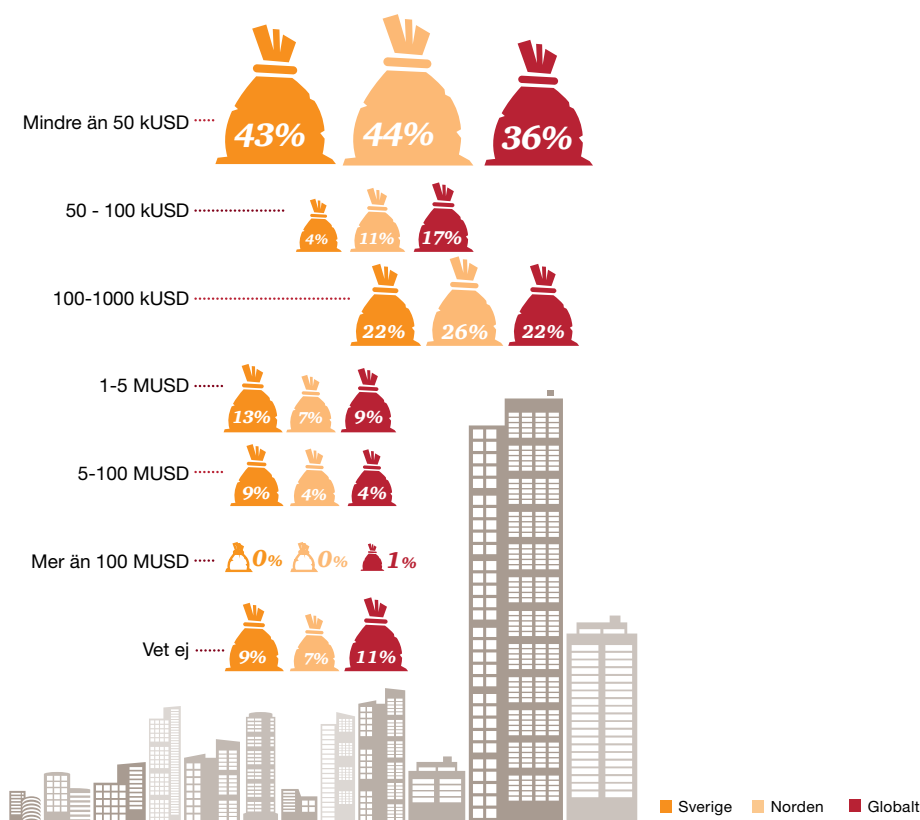
angav att de finansiella förlusterna de utsatts för var lägre än 50 kUSD (cirka 425 kSEK).

2016

43%

angav att de finansiella förlusterna de utsatts för var lägre än 50 kUSD (cirka 425 kSEK).

Storleken på de direkta ekonomiska skadorna

Fördelning av de direkta ekonomiska skadorna från oegentligheter de senaste 24 månaderna. Alla siffror är i procent.

2014

7%

angav att de finansiella förlusterna de utsatts för var mellan 1-100 MUSD (cirka 8,5-850 MSEK).

2016

22%

angav att de finansiella förlusterna de utsatts för var mellan 1-100 MUSD (cirka 8,5-850 MSEK).

De vanligaste formerna av ekonomiska oegentligheter

Förskingring och trolöshetsbrott i topp

Den enskilt vanligaste typen av ekonomiska oegentligheter är förskingring och trolöshetsbrott, vilken över 60 procent av de svenska respondenterna som har drabbats av ekonomiska oegentligheter uppger att de har blivit utsatta för. Detta ligger i linje med både resultatet för Norden och det globala resultatet. Att just dessa typer av brott är vanligast är en trend vi har sett under de år denna undersökning har utförts.

Exempel på förskingrings- och trolöshetsbrott kan vara när medarbetare på en finans- eller ekonomiavdelning utnyttjar brister och svagheter i kontrollrutiner kring utbetalningar eller inbetalningar och styr medel från organisationen för egen vinning.

IT-relaterad brottslighet står för den största ökningen

Vi noterar att andelen förskingring och trolöshetsbrott har ökat från 44 procent till 61 procent bland de svenska respondenterna sedan föregående undersökning. Motsvarande siffra globalt har minskat från 69 procent till 64 procent. Ett liknande mönster går även att utläsa

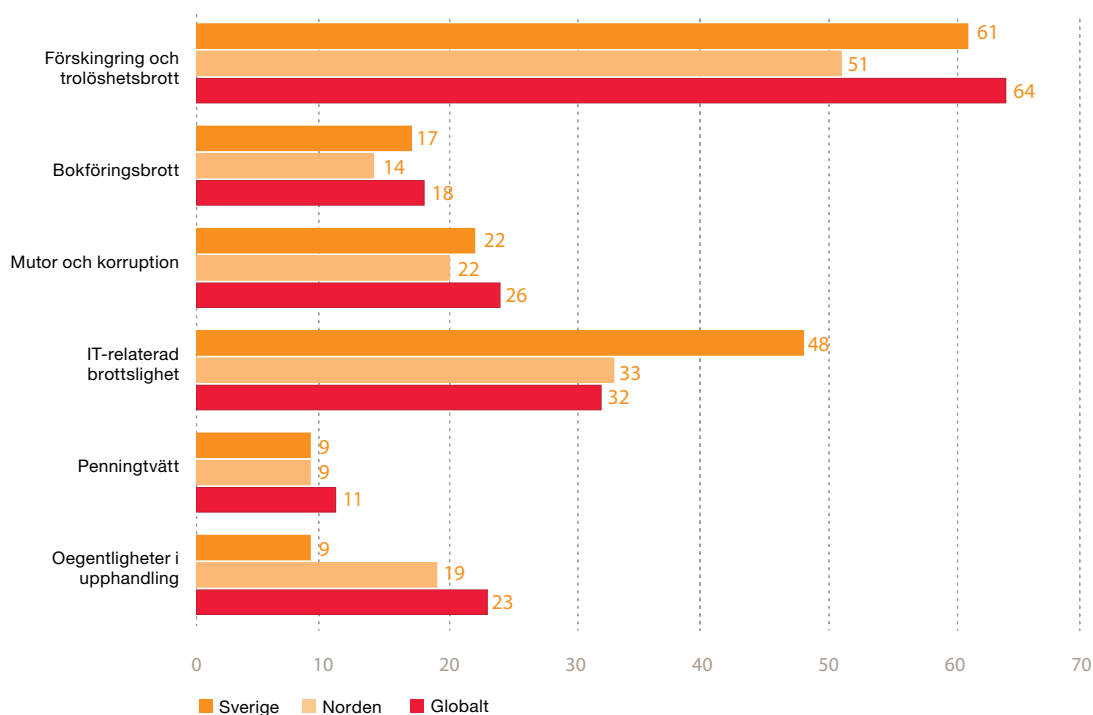
beträffande bokföringsbrott, vilka ökat från 11 procent till 17 procent bland de svenska respondenterna, medan det globalt sett har minskat något. Den enskilt största ökningen står dock för IT-relaterad brottslighet både i Sverige och globalt.

2016

61%

angav att de utsatts för trolöshetsbrott.

De sex vanligaste formerna av oegentligheter bland drabbade respondenter

Fördelning av de vanligaste formerna av ekonomiska oegentligheter de senaste 24 månaderna. Alla siffror är i procent. Notera att en respondent kan ha anggett flera svarsalternativ.

IT-relaterad brottslighet

Inte längre ett problem för endast IT-avdelningen

Den näst vanligaste ekonomiska oegentligheten är IT-relaterad brottslighet för vilken 48 procent av de svenska respondenterna, som har drabbats av ekonomiska oegentligheter, uppger att deras organisation har utsatts för. IT-relaterad brottslighet har ökat med mer än 26 procentenheter bland de svenska respondenterna och med mer än 8 procentenheter globalt sedan den senaste undersökningen år 2014. Tillsammans med dagens samhälle där allt och alla är anslutna till Internet är bedömningen att IT-relaterad brottslighet kommer att fortsätta öka.

Av de svenska respondenterna som har utsatts för IT-relaterad brottslighet de senaste 24 månaderna uppger flest respondenter att stöld av immateriella rättigheter, där även stöld av företags-hemligheter inkluderas, är det största problemet.

Även uppfattningen om IT-relaterad brottslighet bland respondenterna har förändrats dramatiskt de senaste två åren och fler och fler organisationer anser nu att riskerna för IT-relaterad brottslighet ökar. I 2014 års undersökning ansåg endast 29 procent av de svenska respondenterna att riskerna kopplade till den IT-relaterade brottsligheten hade ökat medan det i årets undersökning var 54 procent av respondenterna som angav detsamma.

Trots att det skrivs mycket i media om ökningen av IT-relaterad brottslighet och att problemet berör alla industrier är det anmärkningsvärt att många företag inte betraktar IT-relaterad brottslighet som ett generellt problem utan mer som en IT-fråga som hanteras av den lokala IT-avdelningen.

Vem ska agera?

IT-relaterad brottslighet är inte längre "bara" ett IT-problem. Detta gör att brott som begås med hjälp av IT-verktyg måste anses vara ett konkret affärsproblem där man inte kan förutsätta att det endast hanteras av IT-avdelningen. Ändå visar årets undersökning att många organisationer låter IT-avdelningen vara "first response" utan tillräcklig inblandning eller support från ledningen eller andra nyckelpersoner. Tyvärr är oftast sammansättningen av organisationers "response team" svag, vilket påverkar hanteringen av IT-relaterade incidenter.

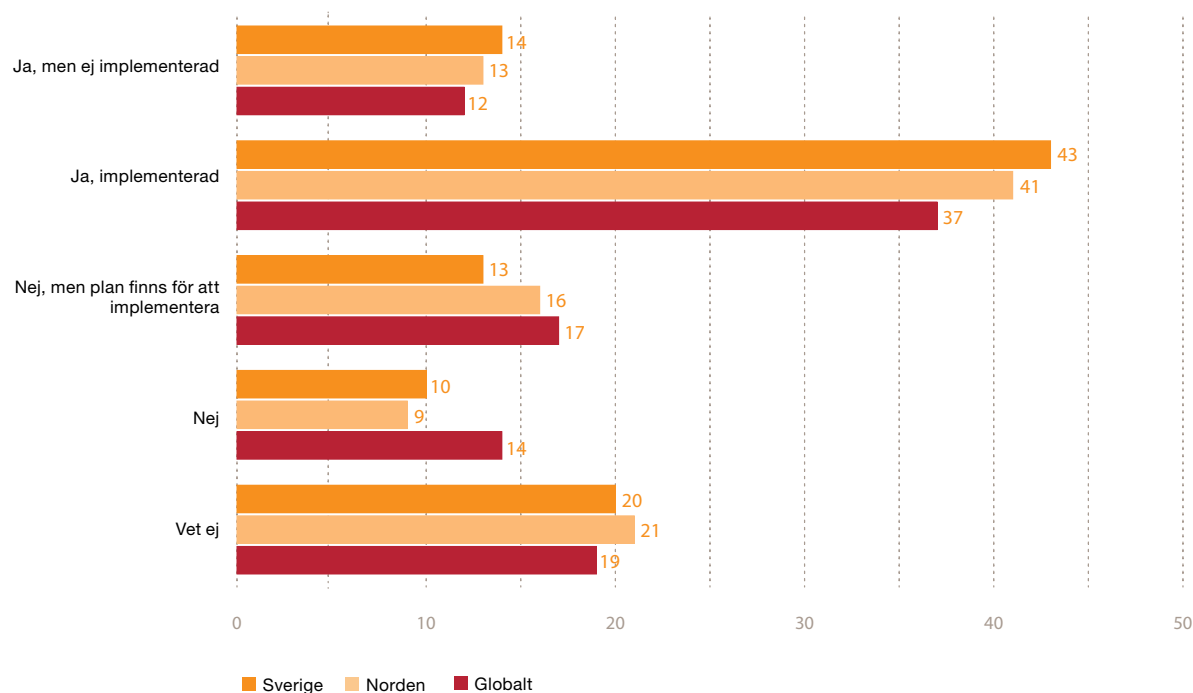
Proaktivt arbete krävs

I en tid då IT-relaterad brottslighet ökar och metoderna kontinuerligt utvecklas räcker det inte med en digital strategi för att hantera detta. Det krävs en affärsstrategi som är mer fokuserad på att hantera och förebygga risker än att utreda incidenter. Enligt vår erfarenhet agerar svenska organisationer i motsats till detta då de tenderar att arbeta mer reaktivt än proaktivt, vilket är en mycket mer riskfull strategi då de potentiella förlusterna från IT-relaterade oegentligheter kan bli mycket höga.

Kännbara konsekvenser

Nästan hälften av de svenska respondenter som drabbats av IT-relaterad brottslighet uppger att det har kostat dem upp till 1 MUSD (8,5 MSEK) de senaste 24 månaderna. Av dessa har dock flest uppgett en förlust på mellan 1 USD och 5 kUSD (8,5 SEK-42,5 KSEK). Det är dock värt att notera att de finansiella kostnaderna kan bli väldigt höga och därmed hur viktigt det är att skydda sig mot dessa typer av oegentligheter.

Andel som har en handlingsplan för att hantera IT-relaterad brottslighet

Andel som har en handlingsplan ("Incident Response Plan") för att hantera IT-relaterad brottslighet. Alla siffror är i procent.

Låg tilltro till myndigheters kapacitet

Varken kunskap eller resurser räcker till

Årets undersökning uppvisade ett något överraskande resultat; organisationer hyser i allt högre grad ett lågt förtroende för lokala brottsbekämpande myndigheters förmåga att lösa ekonomiska oegentligheter. Endast 29 procent av de svenska respondenterna uppgav att de svenska brottsbekämpande myndigheterna är tillräckligt kunniga, och att de har tillgång till nödvändiga resurser, för att utreda och väcka åtal gällande ekonomiska oegentligheter. De svenska resultaten följer därmed den trend som råder globalt där motsvarande siffra uppgår till 28 procent.

En annan oroande notering är att endast 15 procent av de svenska respondenterna har tilltro till de lokala brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att bekämpa IT-relaterad brottslighet.

Detta beror till stor del på att respondenterna inte tror att myndigheter besitter den kompetens eller har de resurser som krävs för att utreda IT-relaterad brottslighet. Denna trend kan också kopplas till en global trend där 23 procent anger att de litar på brottsbekämpande myndigheters möjligheter att bekämpa IT-relaterad brottslighet.

Samtidigt visar undersökningen att de respondenter som inte litar på myndigheternas kapacitet, inte heller visar upp en vilja till stora förändringar i den egna organisationen.

Svenska organisationer agerar inte

De svenska respondenterna förefaller inte reagera med tillräcklig kraft när det kommer till ekonomiska oegentligheter. En så stor andel som 66 procent av respondenterna har inte gjort några större förändringar i hur de arbetar med compliance eller i de resurser de avsätter för detta ändamål de senaste åren. 66 procent av respondenterna uppger även att de inte heller framåt avser göra några större förändringar i hur de kommer att

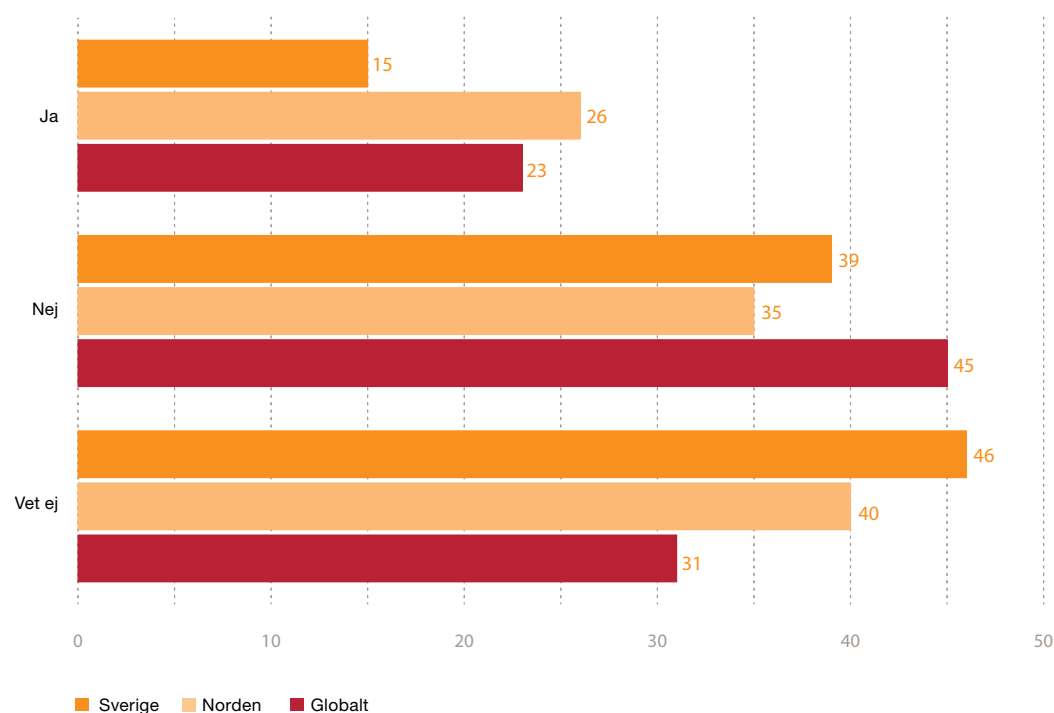
förebygga ekonomiska oegentligheter genom compliancearbete och avsättande av resurser.

Även om de svenska respondenterna har en låg tilltro till att myndigheter kan hjälpa till och lösa IT-relaterad brottslighet är det mindre än hälften av de svenska respondenterna som har en handlingsplan implementerad för att hantera IT-relaterad brottslighet.

Låg tilltro till brottsbekämpande myndigheter

Denna olyckliga syn på brottsbekämpande myndigheter lyser även igenom i respondenternas svar på hur de själv har agerat i fall de utsatts för ekonomiska oegentligheter. När skadan på organisationen har åsamkats av en extern förövare uppger 38 procent av de svenska respondenterna att de inte vidtog några som helst åtgärder, medan motsvarande siffra globalt endast uppgick till 9 procent av respondenterna.

Andel som uppgett att de tycker att de lokala brottsbekämpande myndigheterna har de rätta kompetenser och resurser för att utreda IT-relaterad brottslighet.

Andel som uppgett att de tycker att de lokala brottsbekämpande myndigheterna har de rätta kompetenser och resurser för att utreda IT-relaterad brottslighet. Alla siffror är i procent.

Affärsetik och efterlevnad

”Tone at the top” – en framgångsfaktor till att minimera ekonomiska oegentligheter

Vår undersökning visar att svenska organisationer ser etiskt arbete som en viktig del i deras verksamhet för att förhindra ekonomiska oegentligheter. Tyvärr kan vi se att det etiska arbetet oftast inte är fullt ut implementerat i hela organisationen.

De svenska respondenterna har en stark tilltro till hur etik hanteras i organisationens affärsplan. 81 procent instämmer i att deras organisationer har tydliga och förståeliga värderingar, vilket är i linje med de nordiska samt globala respondenternas svar.

Tre fjärdedelar av de svenska respondenterna instämmer eller instämmer helt i att deras organisation har en gedigen uppförandekod som omfattar nyckelområden med hög risk. Organisationens värderingar och beteenden förväntas följas av alla anställda i organisationen. Även om det är viktigt att en ordentlig uppförandekod finns på plats inom organisationen är det ännu viktigare att få anställda att tro på uppförandekoden och inte bara använda den som ett passivt dokument utan som ett dynamiskt dokument som visar ”tone at the top”.

Sammantaget anser 61 procent av de svenska respondenterna att affärsetik är en viktig del av deras HR-funktion. Det bör dock noteras att de svenska resultatet är lägre än både det globala resultatet (78%) och resultatet för Norden (71%).

Minst 53 procent av de svenska respondenterna håller regelbundet utbildningar i den egna organisationens uppförandekod samt informerar sina anställda genom regelbunden kommunikation.

En global trend som noterats är att majoriteten av toppchefer (78%) anser det vara av stor vikt att förmedla betydelsen av affärsetik i allt de gör samt att agera som positivt exempel genom att prioritera dessa frågor. Dock är resultatet från Sverige något lägre, där endast 66 procent av respondenterna anser att detta är viktigt. Vi anser att det är nödvändigt att toppchefer kan förmedla betydelsen av affärsetik då avsaknaden av ”tone at the top” kan reducera värdet av vilken policy som helst.

Ett problem uppdagas i Sverige när man granskar resultatet kring frågan om utbildning gällande uppförandekoden som ges till de anställda, där endast hälften av de svenska respondenterna anser att de får regelbunden utbildning och kompletterande löpande kommunikation. Detta kan ses som en varningsflagga då den svenska utvecklingen inte följer den globala gällande organisationers etiska arbete.

Disciplinära åtgärder

Till sist kan vi notera att endast hälften av de svenska respondenterna anser att disciplinära åtgärder tillämpas konsekvent över alla nivåer i den egna organisationen. Detta kan anses anmärkningsvärt, speciellt med tanke på att 67 procent av de globala respondenterna anser att den egna organisationen tillämpar disciplinära åtgärder konsekvent.

Endast 50 procent av de svenska respondenterna anser att disciplinära åtgärder och sanktioner tillämpas konsekvent över alla nivåer i den egna organisationen.

För mer information kontakta oss!

Per Storbacka

0709-29 31 32

per.storbacka@se.pwc.com

Cecilia Cederberg

0709-29 33 20

cecilia.cederberg@se.pwc.com

Fredrik Rogers

0709-29 40 18

fredrik.rogers@se.pwc.com

PwC Sverige är marknadsledande inom revision, redovisning, skatte- och affärsrådgivning med 3 600 medarbetare och verksamhet på 100 orter runt om i landet. Med erfarenhet och unik branschkunskap utvecklar vi värden för våra 60 000 kunder vilka utgörs av globala företag, svenska storföretag och organisationer, mindre och medelstora, främst lokala företag samt den offentliga sektorn.

PwC Sverige drivs som en självständig och oberoende juridisk enhet. Vi ingår i det globala nätverket PwC och delar våra kunskaper, erfarenheter och lösningar med 208 000 medarbetare i 157 länder för att utveckla nya perspektiv och praktiska råd.

